

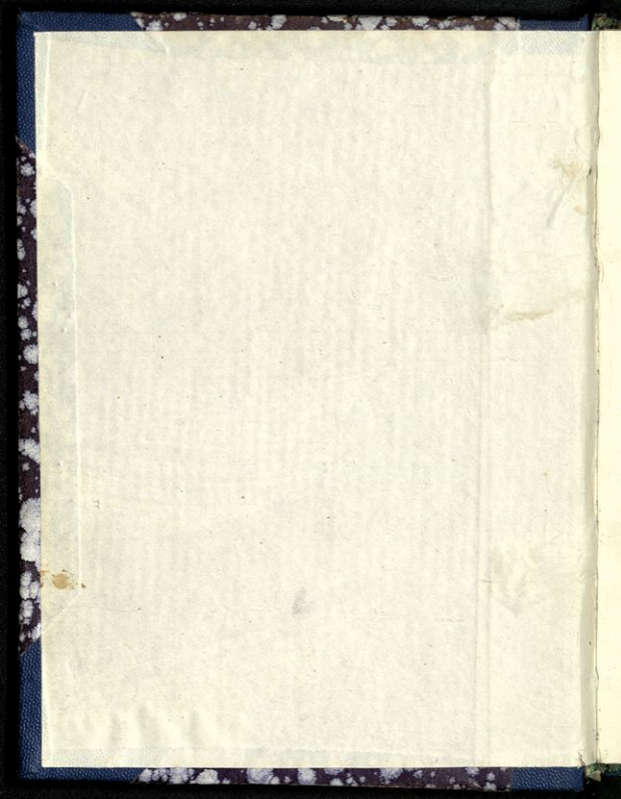
II

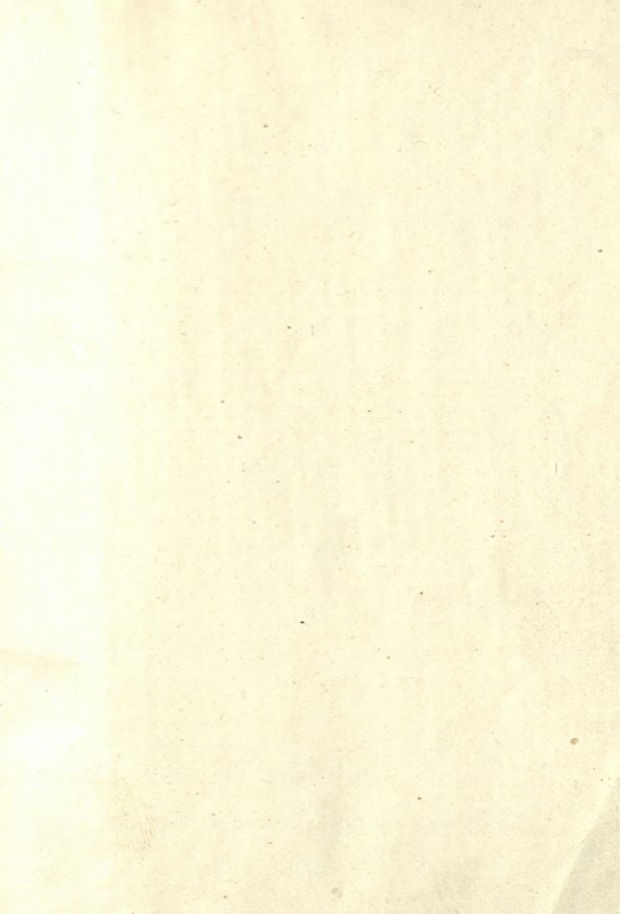
24245

Bog

IE

9

T O M A Ž M O R .

Žalostna igra v petih djanjih.

Spisal

Silvio Pelliko.

Poslovenil

J. Križaj Severjev.

V CELOVCU.

Na svitlo dalo vredništvo „slovenskega Glasnika.“

1866.

O s e b e:

Enrik VIII., angleški kralj.

Ana Bolena, njegova žena po razporoki s španjsko
Katarino.

Tomaž Mor, bivši dvorni pečatnik.

Marjeta, Morova hči.

Kromvel, dvornik.

Alfred, star sodnik.

Častnik — Plemič — Morovi otroci — Sodniki —
Priče — Meščani — Vojaki.

Djanje se godí v Londonu leta 1535.

24. 245 II Bz

Natisnil Jože Blaznik v Ljubljani.

030017953

Pervo djanje.

Kraljev dvor.

Pervi nastop.

Ana.

Z besedo eno jeznega bi kralja
Pripravila, da bi pogubil tega
Tomaža Mora, ki je moj nasprotnik,
Sovražnik meni in družini mojej!
A glas med ljudstvom in nezmerna slava
Človeka take bistrournosti,
Ki drag je vsej deržavi, ki ga ceni
Evropa vsa — oh to me grozno straši!
Dà, rada bi, da ne bi živel dalje;
Pa dvigniti ne smem prot njemu meča.
Britanka sem in ko Britanki žal
Bi bilo mi, če moža pogubím,
Ki tolik blesk pridobil je deržavi!
Pa če ga rešim? — Sebi v prid se ž njim
Sprijaznim? —

Drugi nastop.*Alfred in prejšnja.***Ana.**

Alfred, al si ti?

Alfred.

Kraljica!

Poslušaj, prosim te, kar ti svetujem.

Ana.

Od kod ta skerb? —

Alfred.

Resnico, vedi Ana,

Ti istinito bom govoril starček.

Izdajniki in zlobneži so vsi,

Ki te slavé, da bistrega si uma,

In hvalijo priliznjeno, da nihče

Preseči v dičneji slavi te ne more,

Od kar povzdignil na prestol kraljevi

Te zraven sebe je kralj Enrik osmi.

Ta čast in dika tvoja ne raduje

Nikogar bolj od mene, ki prijatelj

Od nekdanj bil roditeljem sem tvojim,

Ki z deco svojo sem te videl rasti,

Ki ljubim te ko lastno hčer, ki mnogo

Prejel od kralja sem že milost, katero

Ljubezen tvoja mi je naklonila.

Al vedi, da velike ti proté

Nevarnosti in grozne!

Ana.

Kaj, kaj meniš?

Alfred.

Previdna bodi, glej, da ime tvoje
Ljudém ne bode v grozo zbog morij,
Ki kralj je doprinaša in ki mnozih
Le tebe ljud dolží! —

Ana.

Bog mi je priča,
Da tacih djanj ne ljubim!

Alfred.

Vendar pa
Ne trudiš se, da bi jih zmanjševala! —

Ana.

Prederzni mnogi prenapetneži
So morali se kaznovati s smertjo,
Ker vdani starej veri bili so
In rimskemu pokorni papežu,
Ker so preklinjali obnove cerkve
Britanske in kraljevo razporoko,
Ter siloma hoteli zopet mojo
Nasprotnico povzdigniti na prestol.

Alfred.

Odstranjena za zmer je Katarina,
Ni treba se je bati — ali splošne
Se graje boj, in boj nestalnega

Se serca svojega možá! — Skesáti,
 Utegne se kerví prelite, ná-te
 Se razserditi, da morij si kriva.

Ana.

Besede smele!

Alfred.

Ana!

Ana.

Nadaljuj!

Le dalje, prosim te! — Jaz tudi čutim,
 Da treba mi svetnikov je zvestih.
 V svečanostih živím in v divnih slastih
 Laská se ljudstvo mi in hvali me;
 V varljivo pa osodo vere nimam
 In srečna nisem! — —

Alfred.

Lehko boš srečnejša,

Če kralja k večej milosti napelješ;
 In vsak Britanec bode te dostojno
 Častil in serčno hvalil! —

Ana.

Veča nego

Je res, dozdeva se ti moja moč
 Nad srcem králjevim. — Oh kolikrat
 In kako sem ga prigovarjala,
 Naj prizanese smert nesrečnikom!

Alfred.

Verjamem ti — a ljudstvo, žalibog,
Verjeti neče! — Zlo pričétnico
Te zove vseh zločinstev. Ljud grozí se,
Zakaj da nisi rešila te dni
Device Kentske, ki sloví za sveto!

Ana.

Lizbeto meniš, oh Lizbeto besno?
Otetí sem jo htela, milovaje
Svoj spol na njej. — Al ti še zdaj ne veš,
Da me bezbožnica je sramotila,
Prezirala kraljevo mojo čast,
Prorokovala strašne mi rečí —
Zató sem dovolíla....

Alfred.

Videl sem
Ubožico peljati na morišče,
In čul besede njene sem poslednje,
Al smem ti ponoviti je? —

Ana.

Govôri!

Alfred.

Objaviti jih upal se gotovo
Nobeden ni v tem dvoru, kjer le hlimba
In laž šopiri se. Sedaj pa zvedi je,
Nesrečna, naj ne bodo ti v porogo! —

Ana.

O Bog!

Alfred.

Pričetniki poprave mi
Cerkvene bi prištevati ne smeli
Zločinom slednjega nasprotnika,
Ki vede po obredih se katolških.
Nikakor ne! Med njimi tud so duše
Poštene, blage, polne darov božjih,
Da treba jih častiti je in hváliti;
Zares se zdí mi, da je spodbudila,
Navdihnila to devo moč nebeška.

Ana.

In kaj je rekla umiraje? — Ali
Je klela nas?

Alfred.

Zanesla nam in Boga
Prosila je za nas — za té! —

Ana.

Sirota!

Alfred.

V britkosti plemenitej je tožila
Nad bedno domovino, da jo tlači
Nesloga tako dolga... milost je
Prosila tebi, da na boljšo pot
V prihodnje se oberneš. — Torej....

Ana.

Nečeš

Nadaljevati, kaj molčiš? —

Alfred.

Potem

Pa jame: „Oh gorjé, gorjé nesrečnej

„Enrikovej soprogi, ako dalje

„Še dela zlo, ak ne obvar'je groznih

„Morij nekrivih katolíčanov,

„Ak moža dá najboljšega umoriti!“ —

Ana.

Koga?

Alfred.

Tomaža Mora! — Ak on pade,

Naznanila prorokinja je Ani

Enrikovo nemilost ino smert! —

Ana.

A ti bi dvomil?...

Alfred.

Da je opomin

Z nebes? — To sama v persih slutiš, kajti

Bledeti vidim te! — —

Ana.

Resnica je...

Bojazen in nesrečno neko slutje

Mi časi dušo stiska. To je morda

Mehkužnost, zmagati pa je ne morem.
 Hvaležna sem za blagi ti zaup,
 Napnem po moči svoje sile vse,
 Da Enrika od kervoločnosti
 Odvernem in odpravim zle tovarše,
 Ki zmer naganjajo ga k slabemu.
 Poprej sem togotila se na Mora,
 Vendar ga ne čertím. — Kdo naju moti?

Tretji nastop.

Plemič in prejšnja.

Plemič.

Posluh ste, veličanstvo, dovolili
 Marjeti, hčeri Morovej! —

Ana.

Je tukaj?

Naj pride! Pojdi, Alfred! Svest si bodi,
 Da blagoserčno tvoje sporočilo
 Velike mi koristi obrodí! —

(Alfred odide.)

Četerti nastop.

Ana.

Resnica je: vsem treba je kreposti;
 Jaz tudi, ki kreposti dala sem
 Slovó, od nje zabredla v zmoto hudo,
 Spoštujem vendar, gorko ljubim jo.

In strašijo besede grozne me
 Device, ki prorokovala jih
 V slovesnem hipu svoje smerti je.
 Kaj ko bi res bil božji glas, da zopet
 Napelje me h kreposti? — —

Peti nastop.

Marjeta in prejšnja.

Marjeta (poklekne.)

Gospa! —

Ana.

Vstani

Ubožica!

Marjeta.

Posluh ste milostivo

Mi dovolili — torej marsikaj
 Še upam, kar mi bo v tolažbo.

Ana.

Dolžnosti brižne in skerbi težavne,
 Ki mnogi morda jih še ne umé,
 Ne dajo mi, da hčer obtoženca
 Tako po gostem sprejmem, kakor sama
 Želim.

Marjeta.

Verjeti nikdar nisem mogla,
 Da spremenila krona bi na glavi

Tako popolnoma kraljico Ano,
 Ki nekdam mi prijateljica je bila;
 Vem, da nesrečnim miloserčni ste,
 In tužne ste dobrotno tolažili,
 Oh takošni, dà, takošni ste še,
 Če tudi breme vas skerbí vladarskih
 Nenehoma teží in vam priliznost
 Vznemirja serce — takošni ste še! —
 V očéh vam vidim čute milosti, dobrote,
 Ki ste nedavno jo v obilnej meri
 Gojili meni in družini Mora!

Ana.

Presrečni res so bili blažni časi,
 Ko smela sem prijateljico te zvati!
 Povej, kako naj zljajšam ti bolesti?

Marjeta.

Zakaj tuguje moj ubogi oče
 Zapert že dalj od leta v temnej ječi?
 Ker vašim željam zoperstavlja se!
 Bodíte, prosim vas, mu milostivi!
 Njegovo verno plemenito serce
 Je vredno, da čislate ga visoko.
 Nikar ne zovite zločinca ga
 Zató, ker vest njegova mu veleva,
 In po pravici vpira se goreče
 Zaroki vašej s kraljem Enrikom! —
 Pomislite, da se je iz ljubezni
 Do domovine pregrešiti mogel,

In do pravičnosti in do vas samih,
 Dà, iz ljubezni le do vas, kraljica! —
 A ni moj oče le te misli bil,
 Da bi utegnila iz te ženitbe
 Izvirati nezgoda vsaka vam,
 Prijatli mnogi tudi so od nje
 Vas odgovarjali ... Nikar naj vas
 Ne žalijo besede moje! — Čujte,
 Ker je že Bog dopustil to ženitbo,
 Ki so se bali vsi je, pa je vendar
 Sedaj med vama sklenjena — razlije
 Nad njo svoj blagoslov naj Bog nebeški!
 A blagoslovil je ne bode Bog,
 Ak angel mira neče biti Ana;
 In ak je kriva, da možé pravične
 Terpinči kralj in mojega očeta,
 Ki Enriku je najzvestejši sluga,
 Nemilo pogubi ko izdajico! —

Ana.

Jaz vem, da teh morij in tvojega
 Očeta nezaslužene osode
 Me ljud dolži. — Pa vedi, tako kriva
 Nikakor nisem ne! — Z gorečim srcem
 Želim in prosim mnogokrat s solzami
 V očesu kralja, naj jim milost dade.
 A žalibog! uslišati me neče,
 Če tudi ljubi me z gorečim srcem.
 Poskusila sem vse in poiskati

Še hočem poti vse za tvojega očeta;
 Oteti serčno ga želim, pa tudi
 On sam naj meni pripomore kaj
 In naj podpira v mojih me namenih.
 Poniža naj pred Enrikom ponosno
 Gizdavo svojo glavo, vporno dušo!

Marjeta.

Da se poniža duša mu ponosna,
 Oh dajte vsaj, da vidim ga! Zastonj
 Se trudite s strahotno, z divjo
 Samoto, s prétnjami sirovimi
 Krepostno dušo berzdati in čisto!
 Le nežnost, krotkost more ga vkrotiti,
 Zločestna, silna strogost le poviša
 Njegovo samoglavost in vporljivost!

Ana.

Al res ne smejo k njemu priti v ječo
 Njegova deca?

Marjeta.

Dà, zares ne smejo!

Ana.

Al kralj je prepovedal? — Ne verjamem.
 To je povelje derznikov gorečih,
 Povelje je Kromvelovo, ki preveč
 Veljave si po gostem prilastuje
 In mnogokrat prezira moč kraljevo.
 Kromvel, si ti? Pristopi — čuj!

Šesti nastop.*Kromvel in prejšnji.***Kromvel.****Kraljica!****Ana.**

Kaj čula sem? — Otrók tedaj objeti
 Ne sme v temnici Mor? — To je preveč!
 Sirovosti enake ukazati ni mogel
 Nikoli Enrik in je ne terpi!

Kromvel.

Gospá!

Ana.

K slavitemu jetniku
 Odvedi koj to blago deklico;
 Nikar jej več ne brani z očem svojim
 Predragim razgovarjati se prosto.

Kromvel.

Ne morem tega slušati, kraljica!

Ana.

Prederznež! ali dvomiš tudi ti,
 Da ne bi Enrik htel mi dodeliti
 Te male milosti, ki je želim?

Kromvel.

Kraljestvo naše polno je izdajstev,
 In zviti jetnik ta sè svojimi

Zavezniki lokávo vedno snuje
 Naklepe zlobne proti cerkvi
 In javno proti kralju samemu!

Ana.

Sedaj Marjeta, vidiš: ménila si,
 Da vsaka moja želja je zapóved
 A žalibog, to ni!

Kromvel.

Sam kralj gre sem.

Sedmi nastop.

Enrik in prejšnji.

Ana.

Predragi mož!

Enrik.

Kdo je ta deklica,
 Ki pred menoj kolena pripogiblje?

Marjeta.

O moj gospod in kralj!

Enrik.

Ti, ti si tukaj!

Al Morova je hči na mojem dvóru?
 Tako tedaj se moje najostrejše
 Prepovedi spoštujete? Povej,
 Kdo te je sem pripeljal?

Ana.

Enrik

Preljubi, vmiri se! Jaz sama sem

Enrik.

Ti si . . . prav ti, kraljica, bi imela

Ukaze moje perva spolnovati!

Nikoli naj ne upa Tomaž Mor

Od mene milosti!

Marjeta.

Beseda terda!

Prekliči jo gospod!

Enrik.

S poslopja jo

Pahníte; nikdar naj se več ne verne!

Marjeta.

Oh reva jaz, nesrečna sem na svetu!

Ana.

Jaz sama, kralj, jaz sama ž njo sem htela

Še govoriti. Mislila še enkrat

Po njej sem Mora nagovárjati,

Da zmorem morda mu ponosno dušo.

Enrik.

Nobena moč ne zmóre več te duše.

Poznam jo: preveč je enaka mojej!

Za večno morala bi zložna biti, —

Če tó ne, pa razdvojena na večno!

Marjeta.

O Bog, od tod me tirajo! Pomnoži,
 Preljuba Ana, vse kreposti svoje;
 Umiri kralja besnega in otmi
 Mi dražega, premilega očeta! —

(odide.)

Osmi nastop.*Enrik in Ana.***Enrik.**

Soproga moja ljuba! vedno si še
 Taisto bitje nepremišljeno:
 Sedaj sovražiš neprijatle svoje,
 Sedaj pa prosiš zá-nje. — Ali tebi
 Potreba ni, da glavo beliš si
 S težavnimi skerbmi državnimi.

Ana.

Mar vedno bode mi za vse skerbí,
 Ki mojega soproga tlačijo.

Enrik.

V kervavej, nepokojnej dobi vladam,
 V vremeni, ki zahteva od oblasti
 Strašivno, resno silo.

Ana.

Moč in silo
 Pokazal si v stermenje knezom vsem

In ljudstvom evropejskim, ko zarotbam
 Si kljuboval in vojskam in izdajstvom,
 In ko si mene više cenil nego
 Kraljico plemenite carske kervi.
 Tvoj silni, krepki duh je znan dovolj;
 Sedaj pokaži, da ti vsaki dan
 Potreba ni je rabiti, da vporno
 Derhal potareš! Ani daj sedaj,
 Sprogi vernej, slavo, da tud ona
 Kedaj izprosi milost kacemu
 Zatožencu! Zločinko, hudodelko
 So zvali moji me nasprotniki,
 Ker ljubil mene si, ker jaz te ljubim!
 Oh vniči to zatožbo — zvé naj svet,
 Da ne gojím za večno serda v persih,
 Da, ako tudi sem v navalu prvem
 Od tebe kdaj zahtevala, naj bi
 Nevsmiljeno moril in kerv prelival,
 Zgrozila sem potem se koj nad svojo
 Tegotno ljutostjo, da sem skesana
 Solze prelivala za vse sirotne
 Nasprotnike, in da na moč sem zmerom
 Se trudila, da rešim je pogube! — —

Deveti nastop.

Kromvel in prejšnja.

Enrik.

Kaj si prinesel?

Kromvel.

Sodniško obsodbo.

Ana.

O Bog — čegavo? ali Morovo?

Kromvel.

Ne! njemu ni izrečena še sodba.

Enrik (prebravši sodbo.)

Obsojen Morov je prijatelj k smerti!

Ana.

Kdo?

Enrik.

Vladika prevzetni, ki je naju
Preklinjal z lece v cerkvi!

Ana.

Lehko res

Mi ni, da zabim zlobnih razžalitev.
S solzami sem prosila te osvete;
A zdaj, ko mi osveta se ponuja,
Popada groza me pred njo — in prosim,
Ah prosim te: poglej njegovo staro
In sivo glavo; glej sijajni plašč,
Ki let mu toliko je dičil rame;
Pomisli, da me tolikrat je nosil,
Ko bila sem otrok, na svojih rokah —
Pomisli vse to in — zanesi mu!

Enrik.

Pomisli tudi ti, da vládika
Prederzni, vporni, Moru bil je duša;
Da ga je nagovarjal on, naj graja
Zakóne moje in derží se terdno
Obredov, ki jih dalje ne terpím!

Ana.

Poslušaj — oh gorjé — usliši me!
Zaklinjam te za Boga: ne podpiši
Še danes te obsodbe — prosim te!
Neznano grozno slutje mene straši;
Nikoli še mi stiskala ni serca
Enaka plašnost, kakor prav sedaj...
Naj konec bode vendar tem morijam!
Želiš-li, da bo trajalo še dolgo
Kraljestvo tvoje? — Daj, prisili Mora,
Da te še dalje blagoslavlja on,
Primoraj s silo ga med svoje zveste
Sovetnike — povej mu, da zanesti
In milost hočeš skazati prijatlu,
Ki k smerti je obsojen, ak s prisego
Poterdi ti deržavne pre naredbe!

Enrik.

To bode menda prazna skušnja, vendar...

Ana.

Le samo zdaj še slušaj moj совет
O da bi vedel, kako splošna kletva

In občni čert kalí mi vsako radost.
 Ko vidiš Ano svojo žalostno,
 In ko britkost vznemirja njena te,
 Tedaj, gospod, o vedi, da nezmerna,
 Nepremagljiva toga mi terpinči
 In tare dušo, tiho šepetaje:
 „Ubožica, čerté, čerté te ljudstva!“
 O kako hrepenim, da bila bi
 Mirú srednica blaga in vsem verlim
 Prijátlica iskrena in priserčna!
 Ah dragi Enrik, v tvojej moči je,
 Da blažna taka čast raduje Ano,
 Al mar ti je, gospod moj, te blagosti?
 Oh da gotovo: žarno sije ti
 Oko in v njem bliskeče blagočutje,
 Tolažbo, mílost, slavno zmago tvoji
 Pogledi mi obetajo! —

Kromvel.

Gospod!

Enrik.

Obsodbe k smerti danes ne podpišem;
 Naj skuša se, kar Ana mi svetuje.
 Le pojdi, Kromvel, k Moru — reci mu,
 Da vládiki je krivemu kraljica
 Sprosila mílost in otela ga.
 Poroči mu, da sem pripravljen zdaj
 Odtegniti izpod sekire glavo
 Tega izdajnika pod tem pogojem...

Kromvel.

Pod katerim?

Enrik.

Naj pokornost Mor priseže

Obnovi mojej in spozna me za
Glavarja cerkve angličanske ter
Poterdi mojo zaročitev novo!

Ana.

O jaz presrečna, kajti kralj me ljubi!

(odide s kraljem.)

Kromvel.

Nespametna! kaj bode ž njo in kaj
Bo z nami, ako milost zadobi
Takošen človek, kakoršen je Mor! —

(odide.)

Drugo djanje.

Ječa.

Pervi nastop.

Mor.

Goreče me je ljubil kralj; verjeti
Ne morem, da sovraži me sedaj.
Oh da bi mogel vsaj doseči to,

Vpiraje krepko se njegovim zlobam,
 Da vtisnem v serce grozo mu in stud
 Do vsega, kar krivičnega počenja!
 O blagor meni, ko bi on, kralj Enrik,
 Ki ga slavi jih toliko in vara,
 Vsaj v meni, ki se grajati ga derznem,
 Spoznal prijatla verno vdanega!
 To nado še gojím. Pa če kovarnim
 Lizonom zmaga obveljá nad máno?
 Če vsi pozabijo zaslug obilih
 Možá, ki za resnico le gorí,
 Pozabijo krepostnega življenja?
 In ako zabijo visoke slave,
 Ki je — in morda preobilo — vživa?
 Če glavo vnetega resnicoljuba
 Izdade v kratkem nehvaležni Enrik
 Mučiteljem v oblast? — Znebímo se
 Te strašne misli! Ne — pri misli tej
 Postojmo! Al pravično prizdetje,
 Da Bogu zvest ostanem, zákonom
 Krivičnim vstavljam se in zlobnim mukam,
 Pričel sem z lahkim sercem? Al pričel ga,
 Da bolj se oslavím? — Ti veš, o Bog
 To sklenil sem po vnetih prošnjah,
 Ko sem dolžnosti svoje dolgo skušal
 In sile svoje! Čutil sem te sile
 In čutim je. — Postojmo pri tej misli:
 Smert! — O sirote revne, deca moja,
 Kaj bode ž njimi? — O brezumna misel!

Otroci bodo Tistega, ki vsem
 Je mili oče, oče še milejši
 Sirotam revnim. Oče mili tudi
 Otrokom bode onega, ki vklanjal
 Hudobnežem se ni — pa je poginil! —

Drugi nastop.

Kromvel in prejšnji.

Mor.

Ti, Kromvel?

Kromvel.

Kralj me je poslal.

Mor.

Zakaj?

Kromvel.

Turoben žalosten prizor! Kaj Mor
 V zaporu tako groznem že nad leto?
 O revež ti, glej, ginjen sem do serca!
 Kako drugačen si od prejšnjih dni:
 Ves slab in bled in suh — —

Mor.

Da slab sem res,

Pa duša mi ne omaguje še,
 Če tudi peša mi že údov moč!
 Zakaj si prišel? Da izveš od mene,

Al me je groza, kedar premišlujem,
 Kako slabotni revni moj život
 Mi v ječi gine, milih sap oropan?

Kromvel.

Ti meniš, da sem ti nasprotnik, Mor!
 In zabavljivo govoriš. Nasprotnik
 Sem bil ti, ko si bil še prvi v časti,
 Sedaj pa te milujem. Vse poskusim,
 Da milost svojo kralj ti spet poverne.
 V resnici to želim, prisegam ti!

Mor.

Priseg je vajen Kromvel vsakoverstnih!

Kromvel.

Besede tvoje zlobne in strupene
 Bi vredne bile, da bi te sovražil;
 Nezgoda tvoja pa je tólika,
 Da mi je nemogoče dalje še
 Gojiti tebi serda divjega.
 Oteti te želim, verjemi!

Mor.

Let že

Se tóliko poznavam, tolikrat
 Si že ponavljal meni malodušno
 Zavidnost svojo in boječnost plaho,
 Da me ne peče danes vest, če mislim,
 Da si varún hinavski — zvati pa
 Hinavca te primoran sem, da veš!

Kromvel.

Prenašati poterpežljivo hočem
Krivico vsako, h ktorej silijo
Nesrečnika terpečega bolesi;
In temu vkljub pomoči ti želim.

Mor.

Res, veledušen je namén! —

Kromvel.

Kaj gledaš

Me tako serpo?

Mor.

Iščem ti na čelu,
Da vidim senco le namere blage,
Navad spreménjenih in svetega
Pohlepa do kreposti. — Kesal bi se,
Da gledal kdaj sem zaničljivo te;
Ohol sem proti tebi bil, pa rad bi,
Da tak sem po krivici bil in čislal
In cenil bi te! — A na tvojem licu
Ne berem nič! — Govori, daj da dušo
Spoznadem tvojo — daj da se prepričam! —
V tem sercu bere Bog. Ak se prepričam,
Da verl si, koj pokleknem k tvojim nogam,
Poprosim odpuščenja, ker sem ostro
S teboj govoril! —

Kromvel.

Vladika sivi

Rošesterski je k smerti dnes obsojen. —

Mor.

O Bog, je res? Najbolj nedolžni človek
Na svetu? Vladika najkrepóstnejši
Med vsemi na Britanskem? Moj najboljši
Prijatelj? — Ti zastonj sočutje hliniš,
V očesu ti bliskeče slabo skrita
Zlovoljna radost!

Kromvel.

Lehko otmeš še
Prijatelja nesrečnega.

Mor.

Kakó?

Kromvel.

Življenje ti njegovo kralj ponuja,
Če mu na nove zakone prisežeš,
Poterdiš vse cerkvene prenapredbe.

Mor.

Al govoriš resnico?

Kromvel.

Al prisežeš?

Mor.

Strahljivo poprašuješ in boječe
Trepčeš, da v ponudbo bi privolil!

Kromvel.

Naročbo kralja svojega spolnujem.

Mor.

Ne boj se tega, nikdar ne učakaš,
Da jaz iskal bi milosti pri kralju,
Da tebe strašil bi in pa odkrival
Zvijačnost tvojo, česar se bojiš.

Kromvel (za-se.)

Zahvaljen Bog, sedaj sem se oddehnil!

(Glasno.)

In smert prijateljevo poterjuješ? —

Mor.

Oteti ga ne morem! —

Kromvel.

Pogubivši

Prijatla tudi sebe pogubiš.

Nikake nisi vreden milosti,

O mož najterdovratniši pod solncem!

Mor.

Le dvom, da danes bi omájati

V dozrajnej stanovitnosti se dal

In spet pridobil kraljevo si milost,

Poprej te silil je, da govoriš

Z menoj prijazno — zdaj pa sprevidivši,

Da je po meni, govoriš osorno!

Kromvel.

Nikakoršne pravice nimaš več

Do prizanašbe, preošabni človek!

Mor.

Kdaj želel sem prizanesljivosti
Od tvojih vérstnikov? —

Kromvel.

Dozdaj oviral

Sem Enrika, da ni poklical te
Pred sodni zbor. Če tírajo te zdaj
Pred sodbo, obsodé gotovo te.

Mor.

Če si dozdam zares me hotel sodbe
Obvárovati, bila je le nada,
Da bi zapor me gerdo osramotil
In da bi zaničljivo kakor tvoje
Življenje moje bilo. Imel pak
Ne boš te zmage!

Kromvel.

Al imel bom radost,
Da glava ti ohola od života
Odsekana po tleh se bo takljala!

Mor.

In ti porečeš: „zmagal nisem ga!“
In straha bodeš trepetal!

Kromvel.

Kdo gre?

Tretji nastop.

Marjeta, častnik in prejšnja.

Mor.

Ti?

Marjeta.

Oče!

Mor.

Ljuba hči! —

Kromvel.

Kakó? — Od kralja

Prepoved dana je: nihče ne sme

Tolážiti prijazno Mora v ječi!

Kdo bil je tako smel? — Ločíte ju!

Častnik.

Stoj, to veleva kralj!

Kromvel.

Oh serd — Čemú?

Je li to res? —

Marjeta.

Za naji prosi Ana

Bolena, oče! — Da spet gledam čelo

Častito vaše, ona je izprosila.

Mor.

Bog naj poplača milostivej Ani

Ter jo odverne od krivične poti,
Po ktorej sedaj neprevidno hodi! —

Kromvel.

Veselje bode vajino le kratko!

(hoče iti.)

Marjeta.

Čuj, Kromvel! Ah od tod ne hodi besen,
Ne družī več se našim neprijatlom,
Prepirov svojih starih z mojim otcem
Pozabi blagodušno. On je terpel
Dovòlj! — Naj bo ti v slavo, da podpreš
Kraljičine namene, ž njo pomoreš
Otetī mi predragega očeta! —

Kromvel.

O pusti me, o dekle, pusti! Vid'la
Še bosta, verolomna, kdo sem jaz!

(odide, tudi častnik odstopi.)

Četerti nastop.

Mor in Marjeta.

Marjeta.

Hudobnež! — Dragi oče! morda ste
Ga spet razgnjevili in razžalili?
Z glavó mi kimate, da tako je;
O naj pokaram iz ljubezni vas.
Kako prijazni vendar drugim ste!

Mor.

Prijazen, vljuden vsem želim si biti,
 A viša moč od mene dela me
 Ponosnega do slednjega hinavca;
 In sveta mi se zdi dolžnost, da se
 Zatiranec nedolžni jim ne vklanja,
 Da up potare jim s preziranjem!
 Ostanek morda to ponosa je —
 Odpusti mi ga Bog. Saj mu je znano,
 Da te hinavce, te priliznjence
 Enrikove nesramne, katerih dela
 Sovražim zlobna, v sercu obžaljujem,
 Ter Boga prosim, naj se ga usmili
 In s krivega na pravi pot napelje!

Marjeta.

Preljubi oče, Bog je dal, da ste
 Izgled kreposti vsem ljudém, o glejte,
 Da vam le-té ne manjka: misli svoje
 Prikrivajte previdniše taistim,
 Ki škodovati vam želé in k temu
 Imajo, žalibog! močí obilo! —

Mor.

Prikrival misli svoje sem dozdam
 Bolj, nego ti verjameš, draga hči!
 Lokavih mnogo že varunov me
 Je prašalo, kaj mislim o verhovnej
 Oblasti, ki si na Britanskem Enrik
 Jo prilastuje v cerkvi; o razvezi

Zaročbe so izpraševali me,
 O kervoločnih zakonih roparskih.
 Na često odgovarjal sem z ovinki,
 Zakrival večkrat misli sem. — Odloga
 Sem prosil, da o tem še kaj pomislim.
 Modrost se mi je zdela hlimba taka
 In brez krivice. Nado sem gojil,
 Da tako ječe duri si odprem.
 Sedaj pa zbuja v sercu se neznebna
 Nevolja mi nad tacimi ovinki,
 Bojim se, da bi vzrok pohujšanju
 Ne bili. Hrepenim zató odslej
 Odkritoserčniše vselej odkriti,
 Kako da mislim.

Marjeta.

Oh, kaj govorite!
 Gorjé, gorjé — nikarte, oče! Vaši
 Protivniki le iščejo iz vas
 Izvabiti besede tákošne,
 Da prelomili zakone bi ž njimi,
 Da oni bi postavno vas sodíti
 In strele mogli spuščati na vas.

Mor.

Nikar ne skérbi, hčerka! Bog mi vdihne,
 Kaj reči imam, kaj zamolčati?
 Zdaj pa o materi povej mi svojeje,
 O bratih in sestricah. — Zakaj niso
 Vsi prišli me objemat sem s teboj?

Marjeta.

Od žalosti boluje mati zmerom,
 Britkost jo muči, da jej često
 Se pamet meša. Milo prosi vas
 In toži in zaklinja vas za Boga,
 Naj je ne umorite — živite
 Za njo in za otroke. In krog naji
 Sestrice plakajo in deca nežna,
 In noč in dan pošiljajo v nebo
 Molitve vroče, da jim reši Bog
 Iz grozne ječe milega očeta! —
 Bolj milovanja vredne ni je bilo
 Družine nikdar!

Mor.

Ah otroci moji!

Marjeta.

Solzé so vam se vlile iz oči
 In vam rosé obličje, mili oče!
 Ah da, vi lijete je za nedolžna,
 Nesrečna serca, ki vas ljubijo,
 Ki jim je treba vašega življenja
 In ki brez vas ne morejo živeti!
 In v vašej moči je, da zljajšate
 Britkosti jim, razženete oblák
 Nezgód, ki zdaj grozivno je obdaja.
 Pomirite serditost kraljevo,
 O ne braníte dalje se priseg,
 Ki jih zahteva —

Mor.

Draga hči, ne morem!
 Ker glas vesti mi tega ne dopušča. —
 Zakaj blediš — zakaj tako trepečeš?

Marjeta.

O žalost! Ako ste nepremakljivi,
 Zgubiti moramo tedaj vas, oče! —
 Ah temu, temu vdati se ne morem!
 Ah vsmiljenje z otroki, vsmiljenje
 S prijatlom, svetim vládiko, ki blizo
 V prestrašnej ječi žalostno tuguje,
 Pričakovaje vedno britke smerti,
 Obsodil k njej ga zakon je krivični,
 In kterega oteti morete le vi.
 Da vas obiščem, to so dovolili
 Da k boljšim mislim saj napeljem vas.
 Gorjé mi, ako h kralju se povernem,
 In razodeti moram, da se mu
 Ustavljate še vedno terdovratno.
 Ah dajte, da donesem mu besedo ...

Mor.

Ljubezni, časti in

Marjeta.

Pokorščine!

Mor.

Pokorščine le toliko, kar vjema
 Z resnico se in vero!

Marjeta.

Dovolíte ...

Mor.

Hotela bi tedaj, da kakor oče
 Ostró pokaram hčer z britkostnim srcem?
 Ah nehaj, nehaj; k djanju zlobnemu
 Ne nagovarjaj več me zapeljivo —
 Nikar ne, kajti hčeri Morovej
 Ne pristova tako nevreden posel.
 Ne veš, nemila, da predrage tvoje
 Besede, solze tvoje, da družine
 Obupne žalostno opisovanje,
 Prestrašna misel na sekiro ostro,
 Ki pada že na vrat najboljšemu
 Prijatlu — meni muke so neskončne,
 In za-nje moje sile pa preslabe!

Marjeta.

Oh ljubi oče!

Mor.

Ne govori dalje —

Otriva sramotivne si solzé.
 Ti h kralju pojdi, z derzno krepko voljo
 Pokaži mu, da hči si Morova —
 Povej mu, da mu nisem bil sovražnik
 Nikoli in da mu ne bodem nikdar —
 Pa da ne slušam ga, ko mi velewa,
 Boriti zoper cerkev se očinsko,

Čertiti toliko prijatlov verlih,
Nemile smerti njih se radovati. —

(s povzdignjenim odločnim glasom)

V tem slušati ga nikdar ne premorem!

Marjeta.

O Bog, beseda ...

Mor.

Je ne oporečem!

O ljuba hčerka, sapa ti zastaja,
Presilna bol ti dihati ne daje;
Oddehni se, uteši in pomiri!
Poslušaj, hčerka — ah izlij, izlij
Na persi te britkostne solze svoje,
Ljubovno skupljam je in plakam s tabo.
Dokler se ti v britkosti svetej serce
Topí — ne plaši se — pogumna bodi
In kviško glej!

Marjeta.

Moj Bog — kdo bliža se?

Ločili morda že od vas me bódo! —

Peti nastop.

Častnik in prejšnja.

Častnik.

Kraljica gre!

Šesti nastop.

Ana, straže in prejšnja.

Marjeta.

O ljuba Ana!

Ana.

Hotela

Sem sama da donesem vest ti srečno —
Sproslila kralja sem — posluh še danes
Ti hoče dati.

Mor.

Ah preblážna sreča,
Ki sem pričakoval zastonj je dolgo!
Nenadni hipni up mi dušo polni;
Čertil me je, ker dvorniki lokavi
Pri njem so me krivično počernili;
Zdaj pa ozira spet se milostno
Na slugo vernega, na onega,
Ki ga že klical je prijatla! — Ne,
Ah zdaj ne bo ga mogel več čertiti!
Spominjal večno bom se, mila,
Dobrote blage tvoje!

Ana.

Semkaj sama

Sem prišla in svetujem ti v tvoj prid:
Premišljeno in mirno ž njim govori!
Gorjé ti, ako v razgovoru tem
Razžališ kralja: zadnjič bi to bilo!

Marjeta.

O dobri Bog, pomози nam sedaj!

Ana.

Naj se, kar misli ali čini Enrik,
 Dozdeva ti še tako zaveržljivo —
 Nikar ne grajaj ga, o Mor,
 Saj imel k temu še priložnost boš.
 Le zmernost dade ti popolno zmago!
 Premnogo upam od kreposti tvojih,
 Ki zarad njih ti kralj je bil prijatelj
 In ti prijatelj je še vedno! Čutim
 In dobro vem, da s tem naklonim kralju
 In domovini blaženstvo neskončno,
 Ak vajini prebistri glavi srečno
 Bi združila na zadnje v občni blagor! —

Mor.

Bog blagoslovi tvojo nado!

Ana.

Pojmo!

(Vsi odidejo.)

Tretje djanje.

Kraljevo poslopje.

Pervi nastop.

Enrik.

Al hočem k njemu? — Shoda tega sem
 Se radoval, al zdaj se ga bojim!
 Duhova dva različna, zdi se mi,
 Da med seboj se v meni danes borita:
 Ta me spodbuja, da vsikako naj
 Prijateljstvo poprejšnjo ponovim
 Z izverstnim poštenjakom in povzdignem
 Nad vse zalezovavce ga njegove,
 In drugi gerdno graja to poskušnjo,
 Slabost imenovaje moj namen,
 Zbujaje v meni gnjev in serd nad njim
 In nad menoj, da plaho ga še ljubim;
 Pa vendar čutim, da zaveržen rob
 Krepostim biti moral bom njegovim.
 Al pa ga vničiti! Pa ali smem
 Ukazati, naj peljejo ga k smerti? —
 Ne bode li to mojej vladi več en
 Sramoten madež? Vendar sklenil sem
 Dnes ukrotiti ga al pogubiti?

Drugi nastop.

Kromvel in prejšnji.

Kromvel.

Gospod moj!

Enrik.

Kromvel, kaka nagla skerb

Nogé ti pospešuje tako urno
Do mene?

Kromvel.

Veličanstvo svitlo! Kranmer

In vojvoda norfolški prosita,
Da ž njima govorite.

Enrik.

Kaj bi rada?

Kromvel.

Gospod! o dovolite jima k sebi,
Britanija nobene nima duše,
Ki bi gorečniše vam bila vdana!

Enrik.

O vem sedaj, kaj hočeta od mene;
Ni davno, kar sta poslovala se,
Hvaležen jima za gorečnost sem,
Nadležne pa so mi nju vedne prošnje:
Naj Moru pred očmi ne stopim. — Tako
Se ga bojita?

Kromvel.

Vsakdo, sir, na dvoru

Bojí se derznega boritelja
 In vodje katoliškega. — Že z davna
 Imel je silno moč nad vašim srcem,
 In ker poznamo dobro blago vašo
 In plemenito dušo in kovarno,
 Lokavo serce vpornega rovarja,
 Nevarnost grozno v duhu slutimo:
 Britanskej zemlji kar pretí nezdod,
 Najgrozniša utegne nas zadeti:
 Da Enrika mogočnega nam ne
 Preslépi prikupljivi zapeljivec,
 Da mu ne potemni še danes slave,
 Da Enriku slavitemu še danes
 Prepad ne odpre se nenadni, grozni,
 Ki vniči, ki popolnoma zagrebe
 Njegovo veličavo, da potomstvo
 Osupnjeno je bode moralom!
 Iskati in dvomljivo kdo poreče:
 „Slavít ni morda bil nikoli!“

Enrik.

Derznež!

Kromvel.

Dolžnost je zvestemu podložniku,
 Da jezi se vladarjevej ustavlja,
 Da škode ga obvarje. V angličanskej
 Pričeli cerkvi ste obnovo blažno,

Al tudi oskrunili jo s kervjó —
 Če s krepko roko hočete vterdíti
 In derzno mislite jo doveršiti,
 Pozabljena koj bode kri, ki bila
 Prelita je — a vam ostane slava,
 Da bili modri ste in pa pobožni.
 Ko pa omahoval bi Enrik v sklepu,
 Ko svete bi izdajnikov slušaje
 Omagal v započetji ter ga vničil:
 Slaviven plod njegovemu vladarstvu
 Ne dozorí nikdar — spomin ohrani
 Kervavih se in krutih del njegovih!

Enrik.

Če tudi — al spomin ostane večén,
 Da imel Enrik je močí dovolj,
 Da po nikogar volji delati
 Ni hotel, ampak le po svojej! Čuj me —
 Odstopi!

Kromvel.

Sir, pomislite . . .

Enrik.

Le pojdi!

Tretji nastop.

Ana in prejšnja.

Ana.

Zakaj še dalje Moru se zabranja,
 Da prišel bi na dvor? Privoli, kralj,
 Da semkaj dojde!

Enrik.

Berzo Kromvel!

Pripelji Mora!

Kromvel.

O zdaj sem izgubljen!

(odide.)

Četerti nastop.

Enrik in Ana.

Enrik.

Ljubezni svoje ino milosti
Veljaven znak ti danes, Ana, dajem,
Pa priporočam ti, da bolje nego
Doslej kraljičino dostojnost čuvaš.

Ana.

Ti si razkačen?

Enrik.

Če jo tudi ljubim,
Al reči moram Ani, da nikakor
Ne dam se jej voditi v vladanji.
In ako Mora sem sedaj pozval,
Nikakor še ne hvalim preobilne
Skerbí, ki jo gojiš za vpornika;
Zakaj če dalje še se vpira —

Ana.

Jaz —

Enrik.

Ti ga ne otmeš!

Ana.

Ljubim ga in vendar
Grozí mi večkrat! — Gledi siromaka!

Enrik.

O eno leto v žalostnem zaporu
Kako mu vtisnilo je bol v obličje!

Peti nastop.

Mor, Kromvel in prejšnja.

Mor.

Gospod!

Enrik.

Že davno pričakujem, Mor,
Da zagovarjat prideš se skesán.

Mor.

Skesán poprej že zagovarjat se
Bi k vam, gospod, bil došel, če zavolj
Pregreška kacega bi vest me pekla!

Enrik.

Premeni vendar že besede svoje:
Poslušaj me in zopet se spominjaj,
Kako tvoj uk izverstni blagovoljno
Priznaval sem in kako sem visoko

Poslavlil in počastil te nad vsemi!
 In spomni se ljubezni, katero tebi
 Od nekdanj sem gojil! In dni se spomni,
 Ko sva napake cerkve angličanske
 Obžalovala skupaj, ko sva dolgo
 Premišljevala, kako bi se dala
 Ta cerkev zboljšati. — Z gorečim srcem
 Pričel sem jaz to prenarodbo blažno —
 A ti — ti nisi hotel mi pomoči!

Mor.

Gospod, prav rad bi bil podpiral vas
 Pri tolikem početju, ko lotili
 Ne bi se bili ga lokavi, zviti
 In pobesneli prenapetneži,
 Ter ga dotirali do tje, da rop
 Rodilo je, moritve in razkol.
 Resnično, neškodljivo želel sem
 Poprave, nikdar pa ne proti veri
 Katóliškej — navade zle sem mislil
 Poboljšati, zatreti gadne vraže,
 A ne z umori, ne z nasiljem krutim,
 S podukom le v modrosti, v božjem strahu,
 Za tako prenarodbo, pa nikakor
 Za drugo nisem vnet in ne navdušen!

Enrik.

Človeku bistre glave, kakor ti si,
 Ki mnogo je na svetu že poskusil,
 Pristojno ni, da vedno vse le graja.

Ob času silovitih prekucij,
 Ki vsakikrat pretresajo državo,
 Ko treba v njej je kaj popraviti,
 Ni moč ogibati se vsake zgube;
 Pripusti, naj se ljudstvo zdaj jim čudi,
 In se jih straši — ti pa glej v bodočnost.
 Po burnem vladanji Enrikovem
 Nastopi srečen blažen mir in vlade
 Nam bode take treba! Zdaj ko je
 Britanija otresla rimski jarem,
 Napnè iznova svoje vse moči,
 Oblast in silo svojo ponovi,
 Veselo svoj razvije krepki um
 V omiki, znanostih in umetnijah,
 In luč izgledna narodom bo drugim.
 Na veke bo Britanija slovela,
 Da silna je v oblasti in na duhu:
 Ta plemenit namén pri tem sem imel!

Mor.

Le plemenit namén si mogel zbrati
 Je Enrik — zmotil pa se je v načinu!
 Obilo je na blažnem tem otoku
 Moči duševnih, svobode in sile,
 Da vkljub zločinskej žalostnej neslogi
 In zakonom krivičnim in morijam
 Povzdigne v kratkem, tako upam, kviško
 Ponosno glavo! — Ali ah, med to
 Uspešno srečo mešali se bodo
 Sedanjosti obični grenki plodi:

Razcep bo rasel in z razcepom čert
 Med deržavljani in obrekovanje;
 Neskončne razpertije vsled različnih
 Obredov verskih in razlika vedna
 Tud v najsvetejših pravih in razpad
 Omike in na zadnje — kdo bi dvomil? —
 Iz sémena enacega — propast! —

Enrik.

Plašljiv ne sme deržavnik nikdar biti
 In plaho bati se in maloserčno!

Mor.

Boječnosti prevažnih, temeljitih
 Nikdar ne sme prezirati nemarno;
 Ker ako vidim že sedaj pogoje,
 Na ktere je operta veličava
 In pa Britanije bodočnost slavna,
 Ki moremo jo slutiti, nikakor
 Mi ni še jasno, kako da med temi
 Pogoji zakoni so nepravični,
 Prganjanje nedolžnih in poštenih
 In novo bogočastje s silo in
 Orožjem zdaj vpeljana!

Enrik.

Smelo vselej

Ti govoriš!

Mor.

Odkrito govori
 Z vladarjem vsak, kdor ljubi ga iskreno.

Nikdar ne spremenim jaz svojega
 Govora, tudi ne pred Enrikom;
 Naj žugajo mi muke v ječah ali
 Še celo smert. Priliznjenci lokavi
 In zle, nesrečne strasti vas slepe —
 To ni popravek, kralj, kar delate,
 To nespravljiva vojna je na one,
 Ki smelo so se vam ustavljali,
 Ko naveličali ste se ljubezni
 Nesrečne Katerine, ko ljubezen
 Do Ane — (oh nesrečniše od prve!)
 Preveč nadvladala je serce vaše!

Enrik.

Nè dalje več! — Tako plačuješ Ani
 Zasluge blagoserčne? — Nehvaležneš!

Mor.

Veruj mi kralj — spoštujem milostivo
 Kraljičino serce; spoštujem njeno
 Prijaznost do družine moje tužne,
 Ki miloserčno teši jo v nezgodi,
 In čislam tudi njeno hrepenenje
 Po splošnej zložnosti, al vse kreposti
 Te blage duše me ne mamijo
 Nikdar, da bi potuhnjeno se hlinil.

Ana.

Oh prazna bo tedaj namemba moja,
 Da sklenem mir med kraljem, možem svojim,
 In med podložnim zvestim, ki nebrojne
 Ga dičijo kreposti? — Dobri kralj

Želi — želi Britanec vsak in tudi
 Goreče jaz želim, da bode mir —
 Le tí, o Mor, da ne bi tega želel?

Mor.

Želim, o blaga! da, želim iz serca,
 Da služim kralju, domovini svojeji;
 Al služba takošna zahteva resno
 Resnično serce — in resnico čisto
 So vedno govorila usta moja
 In zdaj jo zopet govoré. Če kdaj
 Ta vlada, ki preklinja slednji jo,
 Popravi to in zboljša na Angleškem,
 Kar napek tu je danes in krivično,
 In ako prebudé kedaj se želje,
 Da ceni se pravičnost in resnica,
 Zató ne pojde slava vam, o Enrik!
 Zapisano s kervavimi zaznamki
 Bo v zgodovini tistega ime,
 Ki dal je novo bogočastje to,
 Uterdil ga z verigami in mečem,
 S prognanstvom in terpinčenjem nemilim!

Enrik.

Ti derzneš se me grajati, psovati?

Mor.

O tega ne — le opominjam vas,
 Da oponos in graja sramotivna
 V pravičnej zgodovini čaka neogibno
 Vladarja slednjega, ki je nevsmiljen,
 Okruten, silovit ino brezbožen!

Ko to oznanjam, le spominjam vas,
 Da imate oblast, iztergati
 Iz zgodovine list te večne graje!

Enrik.

Kaj ne — da bi s kraljevo krono vklanjal
 Se tebi še — gizzdavi svetohlinec?
 Prekanjeni zvičajnik tudi si,
 Ki vabiš me, naj obubožam ljudstvo,
 Da spokorim za svoje se krivice!

Mor.

Ko se ne vklanjam jaz kovarnikom
 In sem kristjan in katolik — enako
 Priklanjajte se tudi vi le onim,
 Ki vredni božji so služabniki;
 Ti bodo le krepost vam svetovali
 Da svojih se krivic očistite!
 Ogibljimo se, kralj, teh malovrednih,
 Sirovih, zaničljivih slabih del,
 Samo zaveržencem nevrednim lastnih!
 Prisegli čert so ljudstvu na Angleškem,
 Zaničevanje slednjemu in smert,
 Ki zvest ostal je veri dedov verlih;
 Ki vsacega černé in sramoté,
 Nevažno zmoto vekšajo z lažmí,
 In ki popolnoma tajé resnico,
 Al vsaj jo z neresnico krijejo.
 Al mi, gospod, ah mi pa ne tako!
 Predsodki ljudski naj ne motijo
 V razsodbah modrih, skušenih možakov!

Enrik.

In cerkev angličanska ...

Mor.

Res imela

Služabnikov je dobrih — pa tud' zlih —
 Imela preobilo je hinavcev,
 Imela pa je tudi pravih verlih
 Častivcev vsemogočnega Boga.
 Očistiti to cerkev, razsvetliti
 Je bilo je potreba — a nikar ne
 Je utopiti v kervi!

Enrik.

Lahko to

Je reči, ali težko izpeljati.
 Še vedno se tedaj pisatelja
 Poznane zoveš knjige: „Utopija,“
 Ki že za mladih let si jo napisal?
 Še vedno nekaj snuješ, kar nikjer ni?
 Že siva ti je glava — raz visocih
 Stopnjic prestola mojega si videl
 Zapletke besne množice nemirne,
 Pa še senjaš, da bi voditi mogel
 Te nepokojneže vsakdo, kdor vlada?
 Al čuj — priterdi mi, da je težavno
 Uspešno delati k blagosti splošnej
 Brez sile — s silo delal sem v ta blagor,
 Ki združen z razno je nevarnostjo.
 Nebrojnih stalo me je nuj in trudov,
 In morda mnogo zmot — in odvernilo

Od mene blaga serca: toda ljudstvo
 Zlovoljno mi za vse je nehvaležno!
 Naj bo — dodelal sem, da — morebiti
 Vsakdanje mnenje me je preslepilo;
 Al bati mi se ni, da bi strahljivca
 Imenovala zgodovina me! —

Mor.

Strahljivec? — ne, vam ne poreče — ali —

Enrik.

Daj, zmodri se! Pomisli, da j a z nikdar
 Se nočem spremeniti — tí se moraš!
 Častiti mislil sem tvoj bistri um
 In ceniti marljive tvoje službe,
 Priznati tvojo slavo med občinstvom,
 Mirú, prijaznosti s teboj sem želel —
 In to storiti sebi sem dolžán,
 In to zahteva moja čast kraljeva, —
 Al pa te kaznim ostro zarad tvoje
 Prederzne terdoglavosti? Kaj misliš?

Mor.

Da vas prekanim? Nikdar ne, o kralj!
 Kaj sebe samega da varal bi
 In za nedolžno da bi imel vlado
 S kervjó oskrunjeno? — Nikdar, nikoli!
 Da tudi hotel bi, ne morem! —

Enrik.

Torej

V oholosti si svojej domišljuješ,

Da že dovolj zasluge tvoje so,

Da smerti otmem te? — Al motiš se!

Ana.

Ah, z jezo naj se ne končá ta govor,

Zakaj v razgovor ta položil Bog

Britanije je srečo in nesrečo!

Enrik.

Naj danes še priseže tudi Mor,

Kar že prisegel slednji je Britanec!

Mor.

Zvestobo sem obetal kralju svojemu

In zvest sem mu ostal!

Enrik.

Pa bodi tudi,

Pokoren bodi zakonom kraljevim!

Mor.

Pokoren, da, bi bil, ko bi nasprotni

Ne bili Bogu in pravičnosti! —

Enrik.

Bogu nasprotnih zakonov ne dajem!

Mor.

Svobodo veri kratili ste dozdam

Z verigami in smertjo; dovolite

Sedaj jo, — zakoni ne bodo več

Nasprotni Bogu in ljudém krivični!

Enrik.

Prostost, ki jo zahtevaš, rabili
So meni v kvar in domovini v škodo
Zločestni, zviti katoličani!

Mor.

Iskreno rabili so jo pravični
Na slavo domovini in resnici,
Zahtevam jo od vas v imenu vseh
Poštenih! —

Enrik.

Slušaj, Mor, podaj se mi,
In dadem prvo mesto ti na dvoru,
Če ne — potem se tresi pred menoj!
Ak braniš se in dalje še odlašaj
Odobriti razporočitev mojo
In ak popravkov mojih ne poterdiš,
Ne pogubiš le sebe samega,
Temuč vse krive tud prijatelje!

Mor.

Že mi je znano, da obsojen k smerti
Rošesterski je vladika pobožni —
Ah žalost! polne ječe so deržavne
Nedolžnih žrtev — groza me obhaja! —
Pa vendar, kakor so mi dragi, smerti
Ne morem jih oteti pod pogojem
Odpada tako zaničljivega! — —

Enrik.

Umrejo naj tedaj!

Mor.

Bog otme je,
Kamor ne sega silnikov oblast!

Enrik.

Res bolj ko kralj bi imel, milostiv
Sem tebi bil, ošabnež! — Ali zdaj
Si kriv le ti, da je presekan vozal,
Ki razvozlati jaz ga nisem mogel!

Ana.

Ah moj gospod!

Enrik.

V temnico ga peljite,
In koj naj snidejo se sodniki
In naj obsodbo zdajci izrekó,
Poprej pa naj pred njim gre na morišče
Njegov prijatelj, škof rošesterski! —

(odide.)

Šesti nastop.*Mor, Ana in Kromvel.***Ana.**

Kakó si ganjen! Še je čas — podaj se!
Jaz morebiti še pomirim kralja!

Mor.

V britkosti se topí mi serce, ko
Premišljam, kaj bo z deco, kaj s prijatli,
Kaj z domovino, in kaj s tabo samo!

Oh, ako se od kralja gnjevnega
Ne ločiš — čaka te prestrašen konec!

Ana.

Mor, prosim te, udaj se!

Mor.

Po nikakem

Ne sme ti zapeljavati moža
V sramotno djanje!

Ana.

Komur tako blago

In plemenito serce v persih bije,
Ne sme umreti — Enrik me usliši!

(odide.)

Sedmi nastop.

Mor in Kromvel.

Kromvel.

Vznemirjen, tako vidim, proti volji
Si svojeje, Mor! — Ko bi ti bilo žal...
Nihče ne more toliko pri kralju
Ko jaz — govori — lahko ti pomorem.
Al gledaš z zaničljivim me očesom —
Nič nečeš mi odgovoriti?

(pokliče straže)

Hej! —

(Straže dojdejo — Kromvel jim veli jetnika zopet zapreti
— Mor gre ž njimi — Kromvel pa serdito na drugo stran.)

Četero djanje.

Sodnica.

Pervi nastop.

Kromvel, mnogo sodnikov, med njimi Alfred in priče.

1. sodnik (tiho družemu)

Zakaj li pogovarja Kromvel zli
S sodniki skrivaj se — zdaj s tem, zdaj z unim?

2. sodnik.

Le tiho! kraljevo povelje grozno
Priateljem naznanja svojim!

1. sodnik.

Kako?

2. sodnik.

Da kriv je Mor in da umreti mora!

Alfred (tiho Kromvelu)

Prijatel bil Tomažu Moru sem,
Dokler cvetela mu je sreča, in
Prepričan dobro sem, da je nedolžen!

Kromvel (tiho Alfredu)

Spominjaj mnogih svojih se otrók —
Al več ti niso dragi? Ako milost
Enríkovo zgubiš, vso deco pahneš
V nesrečo strašno in pogubo grozno!

(umaknivši se od tega reče glasno)

Predolgo se mudé z obtožencem!

Alfred.

Saj veš, da je iz lin temnice svoje
 Ubožček gledal, ko peljali k smerti
 Prijatla so mu tako druzega.

Sedel pastir je na mertvaškem vozu,
 In gledal skoz omrežje gosto Mor,
 Ko moža, pravijo, in serčno sta
 Z iskreno se besedo poslovila.

Bridkostno zerl je dolgo za prijatlom,
 Ko mu že voz je zginil spred oči;

In ko je zadnjo uro z molklim glasom

Zapel mertvaški zvon, odjenja moč

Njegovih rok — omrežje popustivši

Se znak v nesvesti zgrudi on na tla! —

Kromvel.

Ne davno k njemu stopil sem v zapor,

Iz strašne omedlev'ce se zbudivši

Komaj je v mene sterma vperl oko,

Od tal z močjó neznansko plane ter

V napuhu svojem vražjem reče mi:

„Čemú si prišel? — Menda radovat se

Slabosti moje? — Samo truplo, da!

Mi oslabí — in pade mi le truplo!“ —

Drugi nastop.**Vratar in prejšnji.****Vratar.**

Jetník je tu.

Sodnik.

Kdo? Tomaž Mor?

Kromvel.

Da, glejte! —

Alfred (od daleč vidi bližati se Mora)

Kako počasno stopa, z lahko nogo!

Kdo bi pri tako žalostnem pogledu!

Se britko ne razjokal? — To je tisti,

Ki dolgo bil pečatnik je deržavni,

Ne davno najveljavniši minister,

Ki ga je gorko ljubil kralj in národ!

2. sodnik (tiho Alfredu)

Nikar ne kaži, da si tako ginjen,

Pozorno ná-te Kromvel se ozira.

Alfred.

Oh bridko ná-me gleda Mor — bolí ga,

Da med sodniki vidi onega,

Ki ga obsipal je z dobrotami;

O da bi videti mi mogel v serce,

Pa strah obhaja me za mojo deco!

Tretji nastop.

Mor in prejšnji.

Mor.

(Opiraje se na palico — bled in slaboten počasi pride ali ponosito.)

O tu tedaj — med tem zidovjem — kjer

Prevzvišen sedež bil je svetej pravdi,

Izreka smert se toliko nedolžnim?
 In tu je bil poprej obsojen k smerti
 Rošesterski pastir, moj drugi oče,
 Kreposten mož vse svoje žive dni! —
 Z veseljem hodim tudi jaz po poti,
 Ki jo nedavno so posvetile
 Stopinje tvoje, dragi mi prijatelj!
 Dozdeva se mi, da še zdaj te vidim,
 Ko stal si neboječe in ponosno
 Pred sodniki in plahi um jim zmedel
 S pogumno svojo stanovitostjo!

Kromvel.

Takó prederzen, kakor tebi se
 Dozdeva, ni sedaj več tvoj prijatelj!
 Govoril prej je zaničljivo — ali ...

Mor.

Kaj smehljej tvoj pomenja? — Odgovori!

Kromvel.

Premislil se hinavski starec je ...

Mor.

Moj Bog! — Povedi, kaj li misliš s tem?

Kromvel.

Ko na morišče je dospel, omagal
 Pri grozovitem onem je pogledu —
 Jecljaje jel se je zgovarjati
 Z besedo zmerno, krotko in ponižno,

Obžaloval jokaje svojo gizdost;
 Spoznal je, da preblažen sad rodi,
 Poprava svete cerkve angličanske
 Britanskej zemlji vsej in milosti
 Izročil se je kraljevej neskončnej —
 In milost tudi mu je kralj dodelil!

Mor.

To je nesramna laž! Saj dobro vidim,
 Kakó sodniki se osupnjeni
 Serpó med sabo spogledujejo!

Kromvel.

Kar sem govoril, to pred vsemi terdim.

Alfred (tiho)

Je-li mogoče nam sterpeti to?

2. sodnik (tiho)

Ne veš, da hoče Enrik to zvijačo?

Alfred.

Al jaz ...

2. sodnik.

Al ti zakrij nevoljo svojo,
 Inače si zgubljen!

Mor.

Ti lažeš, Kromvel,
 Prijatla mojega černiš ti, Kromvel!
 To ni mogoče — ti le sramotiš
 In obrekuješ mojega prijatla!

Kromvel.

Ti znano ni, da v sodnej si dvorani?

Mor.

V poprejšnjih dneh nikoli niso tu
 Legali sodniki, in ko bi kdo
 Se kdaj zlegal bil, kaznovan bi bil
 Po zakonu ostró — zakaj samó
 Resnici bila je posvečena
 Ta soba — a ti časi so minili! — —
 Tu vidim slednjega izmed nazočih
 Očite sramovati se laží ...
 Zmed njih pa nihče ne povzdigne glasa,
 Da se upre obrekovanju krepko,
 In vendar v tem совету podkupljivem,
 Ki nekdam bo Britaniji v sramoto,
 Sedí premnogi, ki za mojih dni
 Je bil na dobrem in poštenem glasu.
 O tóliko tedaj premore strah!

Kromvel.

Terpinčenja oproščen prosil je
 Skesani starček, naj ti sporočimo
 O tem prigodku, morda bi te vendar
 Izgled njegov na zadnje znal privedi
 K pokorščini!

Mor.

K pokorščini — pa kakej?

Da Boga izdam in oglušim vest,
 Ki v mojih persih se oglašá? — Ne,

Ta svét krivični prišel ni iz ust
 Krepostnemu možu, in ak je tudi
 Nasproti delal zdaj kreposti svoje,
 Ki je dozdej z ničimur ni oskrnil,
 Gotovo ni zavedel svojih se besed;
 V britkostih smertnih je izgubil pamet.
 Ah da bi videti ga mogel, ako
 Je res, da še živi! —

Kromvel.

Da bi ga zopet
 Razburil in odvernil od kesanja?
 Ne boš, ne boš ga videl prej, doklér
 Ne včiniš, kar v izgled ti on je storil!
 Govori!

Mor.

Povedal sem!

Kromvel.

Zlobni človek,
 Je to tedaj podložniku pokornost?
 Je treba mar совету splošnemu
 Dokazov večih tvojega izdajstva?

Mor.

Naj zdé zlovoljne moje se besede
 Komur je drago — Bog mi priča je,
 Snoval izdaje jaz nikoli nisem!

Kromvel.

Prikladilo je smelo se na kentske
 Planjave neko dekle, odgojeno

V mladosti že v varljivo vračarico,
 Podložnike podpihovaje k vstaji
 Terdila je povsod, da si jo ti
 Spodbujal k temu zlobnemu početju!

Mor.

Ta deva bila mi je vedno sveta,
 In sveta mi je še! Verjeti pa
 Ne morem, da izrekla ona bila
 Bi te zatožbe vražje. Stanovitnost
 Je v veri priporočala povsod,
 In vpora ni oznanjala svetnica!

Kromvel.

Pregrešek svoj je pripoznala ona,
 In kazen je na ognji preterpela.
 Sramotna slava, s katero povzdiguješ
 Zločestnico, ta priča, da si bil
 Deležnik njenih zlob; verh tega je
 Še sila družih prič, obtoženih,
 Da so podkupljeni od Vatikana
 In od vunanjih vlad, in da snovali
 Pogubo so Britaniji in kralju.
 Zasačeni in v strahu, ker perti jim
 Terpinčenje, obstali so ti vsi,
 Da Mor je oni, ki jim bil je vodja
 In ki k uporu vedno je spodbuja.

Mor.

In ak zmed njih bi eden ali več njih
 Med mukami to bili pričali,

Mar niso mogli proti mojej volji
 Izbrati me v izgled in vstajnika
 Me zvati, ker priseči ni me volja? —
 Al vpornež nisem bil nikdar nikoli;
 Nikogar nisem jaz podpihoval
 K uporu s tem, da grajal sem odcep,
 Pohujšanje in žalostne preganjbe!

Kromvel.

Razporočitev kraljevo in novo
 Ženitbo zoveš zlobno, pohujšljivo?

Mor.

Dvojil sem jako o tej stvari in
 Dvojiti ni krivica! —

Kromvel.

Al verhovne
 Tedaj oblasti v cerkvi angličanskej
 Ti kralju ne priznavaš?

Mor.

Čakaj, naj
 O važnem tem prašanji drugi še
 Razsodijo; jaz sam ne vem še dobro,
 Kaj prav za prav o tej verhovnej vlasti
 Med nami mislijo možjé učeni,
 Razcepljeni v razsodbe protislovne.
 Priznavam rad jo, ako je pravična,
 Kjer pa nekdanjej veri je nasprotna,
 Sem proti njej.

Kromvel.

Dvoumno odgovarjaš!

Mor.

Ponašam se očito, da sem bil
In sem še vedno veren katolik
In neprijatelj vsacega nasilstva;
O tej zadevi dalje govoriti
Mi tukaj ni dolžnost!

Kromvel.

Nasilje zvati

Oblast se derzneš svojega gospoda?

Mor.

Nikakor ne, ak je oblast pravična.

Kromvel.

Tedaj ti misliš, da papisti sami
Pokórščine so vredni? —

Mor.

Da, pravični!

Kromvel.

Tedaj vsi udje v zboru in kralj sam
So tebi zlobneži?

Mor.

Obvari Bog!

Le to jaz mislim, da so vsi krepostni,
Da vsi poznajo Boga — vendar pa
Enako meni slabi in bezbožni,
Če glas vesti prezirajo lokavo!

Kromvel.

Vse gerše in prederzniše si grajal
O družem času kralja in ves zbor!

Mor.

Kedaj?

Kromvel.

Pred malo dnevi, ko je k tebi
Prišel ta Rihard Rih in ž njim vred drugi
Svedoki, kolikor jih tukaj vidiš.
Zavkazal jim je kralj, da ogreni
V temnici kazen ti še bolj, pobrati
In vzeti ti vse spise in vse knjige,
Ki so edina ti tolažba bile:
Izlil razjarjen si tedaj svoj gnjev
In grajati začel si besno vse!
Priterdi, Rih, s prisego, kar sem rekel.

1. svedok.

Res miloval sem ga, Tomaža Mora,
S prijazno svetoval sem mu besedo,
Naj kralju blazemu pokoren bode;
Pa koj se je tako razserdil v gnjevu,
Da grajal kralja je in vse sodnike
In zval bezbožne je — tako bezbožne,
To rekel je — da vpijejo zdaj Bogu:
„Ti nisi Bog!“ —

Mor.

Ti si presuknil moje
Besede. Jaz sem rekel samo to,

Da ko bi upali se reči Bogu:

„Bog nisi!“ — to njih mnenje nema take
Moči, da vničili bi večno bitje!

1. svedok.

Prisegam, da je tako kakor pravim.
Vladarja in ta zbor bezbožna je
Imenoval!

Kromvel.

Prisežejo naj tudi
Ostale priče!

2. svedok.

Jaz, gospod, bi pričal,
Priseči pa ne morem.

Kromvel (druzim).

Kaj pa vi? —

3. svedok.

Pobirali smo tamkaj in pobrali
Jetniku knjige vse in razne spise,
Al pazili na to smo jako malo,
Kaj v jezi je govoril ta nesrečnež!

4. svedok.

Jaz pa na vse prisežem, kakor Rihard.

Alfred (za-se).

Zločin bezbožni!

Mor.

Nikdar naj ne vidim
Obličja božjega, ak je resnica,

Kar oni proti meni pričajo.
 Pri Bogu se rotim, da je presukal
 Besede moje zlobni Rih; ah take
 Prisega strašne ne bi bil izustil,
 Da ž njo si tudi pridobim ves svet!

Kromvel.

Tedaj nam zdaj pokaži, da kovarne
 Vporljivosti ne snuješ več. Pokaži,
 Da pripoznavaš Enriku ...

Mor.

Pravico,
 Da sme pokornost terjati in vernost,
 Dokler ne rani z ostrimi zakoni
 Prededov svete vere!

Kromvel.

Mor, pomisli,
 Da je priseglo mnogo družih že
 Prav to, kar jaz od tebe zdaj zahtevam.
 Čuj Mor! slovesno prosim zadnjič te
 V imenu kralja zdaj: Al češ priseči? —

Mor.

Jaz ne prisežem!

Kromvel (vstane.)

Sodniki vstanimo

In poj'mo k glasovanju.

(Vsi sodniki vstanejo.)

Alfred.

Stoj Kromvel,
Nikar ne spuščaj strele še na glavo
Nedolžnemu možú!

Kromvel.

Kaj tudi ti

Si tako smel?

Alfred.

Da, tudi jaz želim
Povedati, kar mislim! — Tomaž Mor
Prezvesto starej veri je udan,
Pa blage duše, čistega je serca,
Pošteno živel je in brez krivice,
In ak je res, da človek se ne sme
Nikoli kazniti edino le
Zarad slabosti in pomote uma,
Od njega nihče vredniše ni bil,
Da branijo vsikako ga zakoni.

Mor.

O tebi — ki v teh tožnih, bednih dneh
Edini si ostal mi še prijatelj,
Ko plaho so me vsi že zapustili,
Ti iz sovraštva, drugi zbog strahú,
O hvala serčna tebi, blagi starček!
Pa vendar hrani sile nekoristne
Ter si z nepotlačivnimi krepostmi
Krepčavaj dušo nepokvarjeno.
Pokaži zdaj, ak bil si zapeljan,

Da si priznaval zakone okrutne,
 Obetajoče krivo in slepivo
 Popravo novo v cerkvi in deržavi;
 In ak si s tem prilizoval se kralju
 Prekanjenemu od lizunov zvitih —
 O zdaj pokaži v djanji in besedi,
 Da so ti vendar se oči odperle,
 Nikar naj te ne plaši britka smert,
 Ki plemenitim zdaj možém perti!

Kromvel.

To so besede smele in ohole!

Alfred.

Njegovo govorjenje me ne bode
 Nikoli odvernilo od teh mojih
 Načel — Priprosto govori —

Kromvel.

Dovolj je

Z besedovanjem zvitim, umetniškim
 Naj se nikar ne moti um sodnikov.

Alfred.

Ah daj ...

Kromvel.

Dovolj — Sodniki, k glasovanju! —

(Kromvel in drugi sodniki odidejo v drugo sobo.)

Četerti nastop.

Mor in vratar.

Mor (sam pri sebi)

Vem, da je smertna sodba sklenjena,
In krepkodušno pričakujem je!

(vratarju)

Čuj, prosim te, saj tukaj sama sva,
Povej mi, je-li res, da je zatajil vero
Pred smertjo moj prijatelj, vladika
Obsojeni — ne boj se, sama sva!

Vratar.

Gospod — al ne izdajte me za Boga!
Prijatelj vaš umerl je brez strahu.

Mor.

Bog plati za to ljubav ti! — Sedaj
Pa veselejši pojdem na morišče;
Ti pa, o verla duša, ki prijazno
Z nebes prostiraš roci mi naproti,
Oprósti mi, da sem za hip verjel
Natołcevanju in o tebi dvomil —
Ah kakov glas! ječanje žensko čujem!

Marjetin glas.

Ah videti ga hočem, videti očeta!

Peti nastop.

Marjeta (ki jo zastonj zaderžujejo stražniki) *in prejšnji.*

Mor.

O hčerka! za trenotek le pritisnem
Naj te sirota na očinske persi!

Marjeta.

Nevidoma prikradši se v sobane,
Prišla sem semkaj po stopnjicah tajnih.
O blagor meni — vodil Bog me je
V sobano to — in našla vas sem, oče!

Mor.

V nezgodnem času semkaj pripeljala
Te je, o hči, ljubav detinska tvoja!
Neznano tebi je to kobno mesto
Pogubepolno in nezgodno! — Idi!

Marjeta.

To vem, da je tu sódnica. Zakaj
Sodniki niso zbrani tu? Semkaj
Z obupnim bridkim srcem sem prišla,
Da ganim jim s solzami terda serca!

Mor.

Solzice tvoje, milo dete moje!
Ganile bodo mene — ali gluh
Bo družih slednji tvojemu jokanju!
Oh idi, idi!

Marjeta.

Kakor prikovana
 Oklenem terdno vaših nog se, oče!
 Iz vaših rok ne sterga nihče me!
 Ko bi le ved'li, kaj sem vse prebila,
 Kako se trudila, da vas sem našla!
 Najprej iskala znova priti sem
 Na dvor — uslišala me je kraljica —
 Pred noge padem dragej na kolena,
 Z očesom solznim prosim milosti;
 Do solz ganila jo je moja toga,
 Pa vendar dala ni se preprositi,
 Da vidim kralja Enrika še enkrat.
 Iznana z dvora neusmiljeno
 Po ulicah brezumna, blazna blodim,
 Na zadnje pa zablodim v to poslopje,
 Prekanim stražnike in — tu sem oče!
 In ak vas umoré — umrém jaz z vami!

Mor.

O draga hči, preveč me ljubiš ti!
 O ti, ki zmed otrók mi drazih sem
 Med vsemi najgorečnije te ljubil,
 O ti gojenka moja, ki te diči
 Možato čutje ino viša vednost,
 Ti dika moja si in moj ponos!
 Pa ah, ne bodi danes, prosim te,
 Nikar ne bodi vzrok, da oče tvoj
 Sedaj pokaže se slabotnega!

Ah ljubi, ljubi me in osvedoči
 Ljubezen svojo nežno s tem, da vsemu
 Dostojno se odrečeš, krepkodušno
 Prebiješ vse, kar sklene se o meni!
 Ohrani mlajšej mojej deci se,
 Skerbé za bratce in sestrice svoje
 In za bolešno revno mačeho!

Marjeta.

Kdo sem gre?

Mor.

Bog, sodniki moji so!

Šesti nastop.

Kromvel, drugi sodniki in prejšnja.

Kromvel.

Kaj vidim? hči obtoženca objema?
 Razdružite ju s silo!

Marjeta (ktero s silo ločijo od očeta.)

Dragi oče!

Mor.

O draga hčerka, stanovitna bodi,
 Ohrabri se, jaz tudi stanoviten
 In hraber biti si želim do smerti!

Sedmi nastop.

Prejšnji brez Marjete.

Alfred.

O strašni dan!

Mor.

Čemú me gleda nemo
Izmed vas vsakdo in osupnjeno?

Alfred.

Jaz . . lista tega . . ne . . ne morem brati! —

Kromvel (izterga Alfredu list iz rok ter ga prebere s
krepkim glasom:)

Obsojen Tomaž Mor je k smerti! —

Mor.

Enako kot je nekdaj sveti Pavel,
Z bezbožno divjo radostjo pomagal,
Ko pervega mučenca so mučili,
In sta oba v nebesih, tako tudi
Utegnejo odpust in milost z mano
Doseči moji sodniki pri Bogu! —

(odpravlja se iz sobe.)

Osmi nastop.

Enrik, Ana, častnik in prejšnji.

Častnik.

Kralj sem gre.

Kromvel.

Moj gospod!

Enrik.

Kaj je tedaj? —

Kromvel.

Obsojen k smerti je!

Enrik.

Govóri Mor,

K čemú si zdaj pripravljen? Reci ...

Mor.

K smerti! —

(odide, drugi ga spremljajo.)

Deveti nastop.

Enrik, Ana, Kromvel, Alfred in častnik.

Enrik.

Kako ponosno stopa, veličastno
In brez strahú! — Jaz, ki sem ga umoril,
Trepčem, on pa, on gre serčno k smerti! —
O Bog, nikogar tóliko ne ljubim
In ne čertim!

Ana.

Daj, spusti vajeti,
In naj iz serca ti skipé najblaža
Najplemenitiša čutila tvoja:

Ohrani, reši, otmi, njemu v kljub,
Izverstnega možá!

Enrik.

Prevelik je!
Prijatelj bi mi imel biti — ali
Ker neče biti — pa umreti mora!

Ana (za njim gredé.)

Oh stoj, soprog!

(odide.)

Alfred.

Oh stoj, moj kralj! — Beží!

Deseti nastop.

Alfred.

Ah, kaj sem storil? Kako vest me grize!
Kaj tako slabo sem se vpiral temu
Umoru? — Res je, da bi malo bilo
Koristilo mi moje vpiranje —
A vendar malodušnosti strahljive
Dolží sedaj me tajni glas vesti.
Izbrisati jo hočem! K Enriku
Potečem — tudi njemu vest naj grize
Enak kes, kakor mene zdaj razjeda! —

(odide.)

Peto djanje.

Terg.

Pervi nastop.

Nekoliko meščanov.

1. meščan.

Pripovedujejo, da neki sodnik
Skesan pokleknil kralju je pred noge
Ter rekel mu: „Nedolžen bil je Mor!“

2. meščan.

In kralj?

1. meščan.

Skesanega serdito je

Odpodil.

2. meščan.

Kralja dobrega je Ana

Nezvesta premenila nam v trinoga:
Nenehoma priganja ga k moritvam!

1. meščan.

Prijatelj! po krivici jo sovraži
In graja svet, da opraviči kralja;
Nedolžna je zločinstev kraljevih
Nesrečnica. Kdor dobro jo pozna,
Priznati mora, da s solzami tudi
Premnogo se je trudila, da reši
Življenje Moru — ali vse zastonj! —

2. meščan.

Naj sodi Bog, pri kom je večja krivda,
Pa — ali ima danes Mor umreti?

1. meščan.

Oh oče domovini — on, ki službam
Najvišim dvorskim se je odpovedal
In vernil siromak se med domače;
Ki s tujim zlatom ni se dal nikoli
Podkupiti in ki na rod ni gledal,
Ko sodil in pravico je delil,
Ki derznil se edin je, da resnico
Govoril je podložnim in — vladarjem!

2. meščan.

Oh Anglija ni več, ni več taista,
Ko bila je poprej. — O Enriku
Ne govorim, naš gospodar je on,
Mi pa smo dolžni napčnosti njegove
Objokovati serčno in — molčati!
A ono, kar še parlament se zove,
V tej dobi podkupljiva četa je
Zaveržencev, ki koj bi izpolnili
Povelje vsako še tako krivično;
In če jim reče Enrik: „Pojdite,
Jaz hočem, da ste rabeljni!“ Z veseljem
Za okervavljeni bi meč prijeli!

1. meščan.

Le molči, neprevidnež! Mar ne vidiš
Vohunov krog in krog?

2. meščan.

Kdo pa so oni,
Ki od jetnišnice tam sem gredó?

1. meščan.

Oh zdi se mi, da žensko onemoglo
Nesó! —

2. meščan.

Ah hči je Morova najstarša!

Drugi nastop.

Marjeta, drugi meščani in prejšnji.

Marjeta.

Nevsmiljenci! oh, kam me tirate?
Kaj ste iz rok iztergali me otcu?
Do zadnje ure gledati ga hočem.
Od kar živim, hlepeče vedno sem
Upirala le va-nj očí, a vendar
Dovolj nagledala se ga še nisem!
Spominjam se besed njegovih svetih.
Da s silo jemljete mi otca, — meni,
Njegovej hčerki, s silo bránite,
Besed njegovih zadnjih da ne čujem,
Oh ene le besede — zlobneži!
Sirovost je — neslišana sirovost!
Jaz prva sem rodila se mu hči,
Za katero on najbolj je vedno skerbel,
Ni ga na zemlji serca, da poznalo

Bi tako ga ko jaz — in spoštovalo
 Ga tako in ljubilo tako vroče!
 On pa je ljubil svojo hčer najstaršo,
 Ki ga umela je najbolj in kterej
 Najbolj ga vedno bilo je potreba!

1. meščan.

Al tako nežno kdo izrazil kdaj
 Ljubezni je detinske sveta čuvstva?

Marjeta.

Oh vi žalujete z menoj, pa vendar
 Nevsmiljeno me hočete odvesti
 Očetu! Tukaj hočem stati, tukaj
 Pričakovati ga na poti k smerti.
 Sočutje vaše je le hlimba, milost
 Strahljiva zaničljivih je plahunov,
 Ki jo preklinjam jaz in zaničujem.
 Ne dalje me ne tirajte! Še enkrat
 Ga moram videti, če ne — umrem!

3. meščan (eden izmed dveh, ki jo podpirata).

Ko nagloma si bila omedlela,
 Zaprosi nas tvoj oče, da domú te
 Odvedemo k ubogej materi.

Marjeta.

Preostro bilo bi povelje tako!
 Velevati ni mogel tega vam
 Moj oče, naj me lóčite od njega!

On vé, kako pogumna je njegova
 Preljuba hči — in vé, kakó presilno
 Mi je potrebno stati vedno mu
 Na strani. Dajte, da se vernem k njemu.

3. meščan.

V tem svetem zadnjem hipu treba je
 Očetu tvojemu mirú, pokoja.

Marjeta.

Trenotek zadnji — oh tedaj poslednji!

To pravi vsak — to pravim tudi jaz;

A vendar tega ne verjamem še!

Da — čuda, čuda bode delal Bog,

Da to početje zlóčestno ustavi,

In da ubrani, da najboljši mož

Po rábeljnovej roci ne umerje!

Prijatel mu je kralj in ljubi ga,

Na videz le ga hoče umoriti,

Samo prestrašiti ga hoče kralj —

O luda hlimba, nepremišljena!

Pač malo, o bezumni kralj, poznaš

Očeta mojega, če si dozdevlješ,

Da proti njemu kaj premorejo

Železne spona ali strah pred smertjo!

O Bog, kaj govorim? — Ne vidim mar

Že mnogo let, kako moré pravične?

Očeta zdaj hoté mi umoriti!

3. meščan.

Utéši se! —

Marjeta.

Al jaz da se utešim,

Ko kervoloka krutega in vaša

Nasilnost me krivična osiroti?

Proklet naj bode nehvaležni kralj

Zdaj in na vek — prokleti tudi vi

Na veke, vi plahúni malodušni,

Ki hladokervno dajete moriti

Ljudí pravične! — Kaj me tako serpo

In gnjevno gledate? Jaz sem, jaz sem,

Jaz hči sem onega Tomaža Mora,

Čigar kreposti drugim so le krivda.

Enaka v tem mu nisem, kar on ima

Slavitih prednost; kriva pak sem vendar,

Ker Boga ljubim, ljubim domovino,

In kriva, da čertim zločine vražje,

Da dvojim o obečanem uspehu

Poprav bezbožnih, v kervi zatopljenih,

Oskrunjenih z nasiljem kervoločnim!

In mene, tudi mene izročite

Morivcem v roke: smerti sem zapadla —

Umreti z otcem, ž njim želim umreti!

3. meščan.

Besede strašne! Krog in krog se zbira

In vzdiga ljud. — Nikar ne zbudajmo

Med ljudstvom nekoristnega upora!

Marjeta.

Ne boj se! Proti meni ljud divjá

In v besnem gnjevu na-me se jezi,

Ker ga nazivljem malodušnega
 In pa sokrivca tacega zločina.
 Lenoben, mertev zdaj je Angličan,
 Navajen vse prenašati poterpno;
 Nihče ne upa si za meč prijeti,
 Da brani smerti verlega meščana,
 Ki delal vedno blágo in krepostno,
 Ki živel zmerom je za domovino,
 Ki jej pridobil toliko je diko,
 Ki jo je serčno ljubil in iskreno --
 Meščana, ki ga kralj je čislal sam,
 Ki ga nikoli niso spremenile
 Priliznjene besede!

1. meščan.

Pravo terdiš;

Kdor koli brani se oteti smerti
 Možaka take vrednosti in cene,
 Ta vreden ni, da zôve se Britanee!

2. meščan.

Naj živi Mor, naj živi!

Mnogi.

Živel!

Nedolžen je!

3. meščan.

Gorje nam! Kaj bo z nami?

Glej, na derhal so straže planile!

Vsaj hčerko Morovo otmimo, urno --

Otmimo jo nevarnosti perteči!

Tretji nastop.

Mnogo stražnikov (priletí na terg — ljudstvo se pomiri).
Kromvel.

Kromvel.

Od kod ta hrup in to rovarsko vpitje?

1. meščan.

Imeti milost hočemo od kralja!

Mnogi.

Da, milost, milost hočemo!

Kromvel.

Molčíte,

Predèrzneži! Kdaj vendar hrup enak

Ste čuli zarad kacega zločina?

1. meščan.

Kaj — Tomaž Mor — zločin?!

2. meščan.

On je nedolžen!

Kromvel.

Britanci verli — blagi rodoljubi,

Ne preslepíte se nikar, prijatli!

Izdati domovino Mor je hotel,

Zavézati se z rimskim papežem,

Pogansko bogočastje spet vpeljati,

V nevednost večno pahniti nas zopet, —

Naš modri kralj — branitelj evangelja

In slavne domovine, on ne more
 In tud ne sme, da ne bi ostro kaznil
 Izdajnikov.

Nekteri.

Resnica je, resnica!

1. meščan.

O evangelji ino domovini
 Se tukaj govori — pa sila vlada!

Kromvel.

Zgrabíte vstajnika in v ječo ga pahnite!
 In vi meščani zvesti, mirno in
 Molčé bridkostni gledajte prizor;
 Na mesto mu prisojeno, pogledjte,
 Tomaža Mora peljejo sedaj!

2. meščan.

Kako derží nakviško kakor scer
 Visoko vedro čelo in kakó
 Prijazno vsemu ljudstvu se smehljá,
 Ki britkega sercá za njim žaluje!

Četerti nastop.

Vojaki (delajo prostor). *Mor* (počasi sredi stražnikov korači).

Mor.

Ah, le za hip naj tukaj postojím —
 Ker tu je pot k očinskej mojej hiši,
 Ki bila je nedavno tako srečna!
 Oh, naj le malo časa milo gledam

Predragi in preserčni dom, odslej
 Nadalje tožno stanje, v katerem
 Žaluje tožna vdova zapuščena
 In milo plakajo sirotna deca,
 Imeli, oh, ne bodo več očeta!
 In sram me ni, da serce se mi toge
 Topí — narava ima svoja prava!

2. meščan.

Oh revež — zapuščenih otročičev
 Gledaje tožno stanje, milo plaka!

Mor.

Ustavite se solze! Roka tvoja,
 O Bog, počiva naj na onej hiši;
 Nedolžne in krepostne vse ohrani,
 Obvari vse, ki v njej prebivajo,
 Da nihče ne zgubi se izmed njih,
 Temuč da vidimo se vsi v nebesih.
 O Bog, v okrilje svoje vzemi tudi
 Premilo in predrago domovino —
 Varuj in brani dobre in poštene,
 Da bi imela vselej jih obilo;
 Hudobne sili, da jo spet čislajo,
 Da jim se zá-njo spet ljubezen vname!
 Končaj vso meržnjo, nenavist medsebnó,
 Ki daje si pobožnosti ime,
 Odpusti onim, kateri so grešili!
 Sedaj pa dalje — blizo smo morišča;
 O sveti vladika rošesterski,

Vodnik in bramba zvesta mi v življenji,
 Na oder si mertvaški hrabro stopil,
 V nebo dospevši tam si prosil Boga,
 Da tvoj prijatelj tudi pride tje! —

Glasi (iz daleka).

Stran — s pota —!

Mor.

Kaj je to?

Marjetin glas.

Ah oče, oče!

Mor.

Marjetin glas — gorjé mi!

Peti nastop.

Marjeta (z drugimi Morovimi otroci) *in prejšnji.*

Marjeta.

Dragi oče!

Oh zadnjič blagoslovite otroke!

Otroci (pritekó in pokleknejo okoli njega.)

Oh oče, ljubi oče!

Mor.

Tužni, žalostni

Pogled! Ah dragi, ljubi otročiči!

Še enkrat naj pritisnem vas ne persi!

S krepostjo vso očetovske ljubezni

Vas vse enako blagoslavljam, deca!

Marjeta.

Semkaj ni mogla priti mati z nami,
Da posloví se zadnjikrat od vas!

Mor.

Bodíte jej podpora, ljuba deca,
Obilo mili Bog vam vse poplača;
Nosite krepkodušno in dostojno
Britkosti vse in siromaštvo bedno.
Jaz dajem vam izgled! Bogastva
Vam nimam zapustiti družega —
Izgled moj naj tolaži vas in krepí!
Nikar preveč, sirote, ne žalujte,
Če tarejo vas stiske in nadloge,
Molite zá-me, jaz za vas bom molil;
Molimo skupaj — jaz v nebeškem domu,
In ví na zemlji tukaj — otročiči!
Za kralja našega nesrečnega,
Za one vse, ki so me vam odvzeli;
In ako kdaj morivcev mojih kateri
V nesrečo pride in pred zlim ubežen
Prispé do vaših vrat hudó preganjan,
Za Boga in ljubezni moje radi,
Zavetje, streho in pomoč mu dajte
Ko bratu, kajti vsem odpustil sem!

2. meščan.

O plemenita duša!

Marjeta.

Ljubi oče!

Šesti nastop.

Alfred in prejšnji.

Alfred.

Čakajte, stojte v kraljevem imenu!

2. meščan.

Prišel je z dvora stari Alfred!

Alfred.

Stojte!

Poslušaj, Mor! Poslal me kralj je k tebi.

Pred njega sem pokleknil na kolena,

Ter prosil ga jokaje milosti,

Pomilostiti še te hoče on,

Izreci le besedo eno samo, —

Preklical bo obsodbo kralj!

Marjeta (in drugi otroci).

Oh oče,

Smilujte svojih se otrók!

Vse ljudstvo.

Otmi se!

Alfred.

Pokornost skaži novim prenaredbam!

Mor.

Dolžnost je moja, da v poslednjem uri

Razjasnim tu slovesno in razločno:

Da je očakov naših vera, da-si

Protivniki jo njeni tóliko

Černé in grajajo, le tista, ki
 Blišči očém se mojim ko resnična!
 Dolžnost je moja, da še dalje terdim,
 Da za zločestne imam vse poprave,
 Ki nenavist gojé, moritve grozne
 In deržavljanskih prav zaničevanje!
 Sramotne razuzdanosti in strasti
 So k temu zapeljale Enrika —
 Jaz obžaljujem ga ter mu naznanjam,
 Da pride čas, ko bode se kesal,
 Pokoro delal za krivice svoje —
 Pokoren biti pa mu v tem ne morem! —

Alfred.

Tu pred kervavim odrom ...

Mor.

Oh, jaz rajši
 Nobene milosti od kralja nočem
 Ko da bi žalil Boga.

Alfred.

Verli junak!

Marjeta.

Preljubi oče! oh obupno vaši
 Otroci plakajo, pa vselej bodo
 Ponašali se s tem, da so otroci
 Takovega možá! —

Kromvel.

Ker milosti

Se brani terdovratno, naj umrè!

Mor (otrokom.)

Ločimo, deca, hrabro se in serčno —

Ah z Bogom, otročiči, z Bogom!

Marjeta.

Oče!

Ah siloma ga peljejo od mene!

Zavednost me zapušča —

Mor.

Čakaj, Kromvel!

Kromvel.

Kaj hočeš? —

Mor.

Ti se veseliš — al čuj —

In trepetaj: Za mano na morišče

Nesrečna Ana pojde ino — Kromvel!

(odide s stražniki.)

Sedmi nastop.

Vsi prejšnji (razun onih, ki so z Morom odšli.)

Kromvel.

Da vničil Bog bi to prerokbo zlobno!

Pa kako grozo mi je vlila v serce,

Oh neogibno strahovito grozo!

Alfred.

Že je dospel nedolžni na morišče —

Že stopa po stopnjicah! — Vest me peče,

Ah tudi jaz sedel sem med sodniki,
 Ki so ga sodili na smert! Kaj vidim?
 V nebó vzdiguje roci, sklepa ji
 K molitvi in okoli in okoli
 Ponižno, blagovoljno zré na mesto!
 Goreče moli za sirote svoje,
 Za vse prijatle in sovražnike!
 Zdaj seda — oh kak sladko se smehljá!
 Nagiblje glavo — strah in groza! oh —
 Svetló zablisknil rabeljnov je meč!

Ljudstvo.

Po njem je, oh!

Alfred.

Moritev grozovita!

Ljudstvo.

Pravičen mož je bil, pošten in blag!

(Zagrinjalo pade.)

